

**Η φιλοσοφία και οι στόχοι του
Διεπιστημονικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.)
του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου «Περιβάλλον και Ανάπτυξη»**

Δ. Ρόκος, Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Δ.Μ.Π.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη"

Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π.

Εισαγωγή

Στις κάθε φορά συγκεκριμένες ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες, όπως αυτές αλληλεπιδρούν και αλληλοδιαμορφώνονται διαλεκτικά με τις αξίες, την κατάσταση, τις προόδους, τις ποιότητες και τις ιεραρχήσεις προτεραιοτήτων της παιδείας, της έρευνας και της τεχνολογίας, στην αρένα της διαρκούς μαχητικής συνύπαρξης των επιλογών των δυνάμεων που βρίσκονται στην εξουσία, με τη μέση κοινωνική συνείδηση και την κοινωνική δυναμική, τόσο η πολυσημία και οι αντιφάσεις της αξιολογικής έννοιας και φιλοσοφίας της "Ανάπτυξης" όσο και το περιεχόμενό της αντίστοιχα, αλλά και τα μέσα και οι διαδικασίες επιδίωξής της, σημαδεύονται και οριοθετούνται σε χαρακτηριστικές περιόδους "αναφοράς", ανάλογα πάντα με την "μερική", "ειδική", "σύνθετη" ή και "ολιστική" οπτική θεώρησης και προσέγγισής τους. (Esteva 1999, Ρόκος 2003)

Την περίοδο μεταξύ 1759 και 1859, κατά την οποία οι Wolff και Δαρβίνος αντίστοιχα, αλλά και οι σύγχρονοί τους επιστήμονες, χρησιμοποιούσαν εναλλακτικά τους όρους "εξέλιξη" και "Ανάπτυξη", σημειώθηκε η πρώτη μεταβολή της έννοιας της "Ανάπτυξης", από την αντίληψη του μετασχηματισμού προς μια "κατάλληλη" μορφή, στην αντίληψη του μετασχηματισμού προς μια "ακόμη πιο τέλεια" μορφή, για να ακολουθήσει στα τέλη του 18^{ου} αιώνα το πέρασμα της βιολογικής μεταφοράς στην κοινωνική σφαίρα από τον J.Moser, ο οποίος από το 1768 χρησιμοποιούσε τη λέξη "Entwicklung" για να υπαινιχθεί την βαθμιαία διαδικασία της κοινωνικής αλλαγής.

Για να φθάσουμε στη σύγχρονη βαθύτατα πολιτική αντίληψη για την "Ανάπτυξη", η οποία όμως εγκλωβίστηκε έως και ευτελίστηκε από τον Truman το 1949 και τους επιγόνους του στην μονοδιάστατη έννοια της οικονομικής αύξησης και τις κατά καιρούς ψιμυθιώσεις της, περάσαμε

από τον Marx, στο έργο του οποίου η "Ανάπτυξη" αποτέλεσε την κεντρική κατηγορία, συνυφαίνοντας την Δαρβινική έννοια της εξέλιξης με την Εγγελιανή αντίληψη της ιστορίας (Esteva 1999).

Η πολυδιάστατη, εγγενώς θετική και δημιουργική αντίληψη για την "Ανάπτυξη" με κινητήρια δύναμη, πρωταγωνιστή της ιστορίας, τον χειραφετημένο και ολόπλευρα μορφωμένο πολίτη, επιστήμονα και εργαζόμενο και τις συλλογικότητές του, ασφυκτιά πλέον στην κυρίαρχη ιδρυματική της μορφή την οποία επέβαλε η μετεξέλιξη και μεταλλαγή της δυτικής καπιταλιστικής παράδοσης, ακρωτηριάζοντας ακόμη και το οριακά "κοινωνικό" κράτος στη νεοφιλελεύθερη εκδοχή του, ως υπηρέτη και εγγυητή των συμφερόντων των όλο και ισχυρότερων πολυεθνικών επιχειρήσεων (Ρόκος 2003).

Έτσι, οι σχεδιασμοί της αστικής "Ανάπτυξης" από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, της "Ανάπτυξης και Ευημερίας των Αποικιών", (όπως το 1939 η Βρετανία μετονόμασε τον Νόμο των αρχών του 19^{ου} αιώνα για την "Ανάπτυξη των Αποικιών", πηγή των φυσικών και των ανθρωπίνων διαθεσίμων τους τα οποία αυτή εκμεταλλευόταν για τη δική της ανάπτυξη, και τη δική τους καθήλωση στην υπανάπτυξη), από αντικειμενικά πολυδιάστατες, διεπιστημονικές, ολοκληρωμένες δημοκρατικές, συμμετοχικές διαδικασίες σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, πολιτισμικό, τεχνικό/τεχνολογικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, περιορίστηκαν, στις καλύτερες περιπτώσεις, σε κεντρικές συγκεντρωτικές γραφειοκρατικές διαδικασίες "ειδικών εμπειρογνομώνων", για την με επιστημονικό επιχειρησιακό τρόπο οργάνωση του χώρου και των οικονομικών δράσεων, προς όφελος, πριν απ' όλα, του κεφαλαίου.

Στα πανεπιστήμια όμως και στην κοινωνία, η ελευθερία της έρευνας και της διδασκαλίας επέτρεψε να διατυπωθούν θεωρίες αλλά και να εφαρμοσθούν μεθοδολογίες και διαδικασίες "Ανάπτυξης", με ανοιχτά παράθυρα στη ζωή, τον άνθρωπο, και το φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον.

Θα σταθούμε παρακάτω στη μεθοδολογία και στις διαδοχικές φάσεις των σχεδιασμών "Ανάπτυξης", όπως αυτές τεκμηριώθηκαν στα κείμενα δύο σπουδαίων επιστημόνων και διανοητών, των Patrick Geddes και Peter Hall και στις εργασίες μας για την Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη (Ρόκος 2003).

Οι διαδοχικές φάσεις της μεθοδολογίας ενός σχεδιασμού ανάπτυξης κατά την παραδοσιακή αντίληψη η οποία τεκμηριώθηκε από τον Sir Patrick Geddes (1854-1932) και επικράτησε από το 1920 ως το 1960 ακολουθούσαν τη σειρά:

- Απογραφή (Survey), μ' άλλα λόγια: αποτύπωση των μεγεθών, της κατάστασης και της ποιότητας της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, (ή σύμφωνα με άλλες επιστημονικές πειθαρχίες, του φυσικού και κοινωνικοοικονομικού χώρου/του φυσικού και κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος/των φυσικών και ανθρωπίνων διαθεσίμων)
- Ανάλυση (Analysis) των στοιχείων αυτών και
- Προγραμματισμός (Planning) των αναπτυξιακών δράσεων (Geddes 1904, 1915).

Ο Sir Patrick Geddes, γεωλόγος, βιολόγος που ανακάλυψε τη χλωροφύλλη (1879), κοινωνιολόγος και πολεοδόμος, υπήρξε ένας από τους πρωτοπόρους της έννοιας και της επιστήμης του αστικού και του περιφερειακού σχεδιασμού, με ισχυρότατο ενδιαφέρον για τις θεωρίες παιδείας και γνώσης, αλλά και για τα πεδία της τέχνης, της ιστορίας κ.λπ.

Καθηγητής της Βοτανολογίας στο Πανεπιστήμιο Dundee από το 1888 ως το 1918 (part time), με εξαιρετικής ποιότητας διεπιστημονική και ολιστική κουλτούρα, εφάρμοσε τις μεθόδους των φυσικών επιστημών στην κοινωνική ανάλυση και στις διαδικασίες οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής αλλαγής.

Ανάπτυξε έτσι μια καινοτομική φιλοσοφία αστικού σχεδιασμού (1904, 1915) η οποία υπερβαίνει αντικειμενικά τα όριά του και αποτέλεσε έτσι για σαράντα χρόνια και πλέον τη βασική μεθοδολογία αντιμετώπισης των πολύπλοκων και πολυδιάστατων προβλημάτων της ζωής, της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος στην ευρύτερή τους μορφή.

Ως καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Βομβάης (1920-1923) με τις έρευνες του στην Ινδία, τη Σκωτία, το Μεξικό και την Παλαιστίνη και επηρεασμένος βαθειά από τα επιχειρήματα του Δαρβίνου για την εξελικτική θεωρία, σχημάτισε την πεποίθηση ότι η φύση της ανάπτυξης των ανθρωπίνων κοινοτήτων είναι κυρίως βιολογική και συγκροτείται και εξαρτάται από την αλληλεπίδραση των ανθρώπων και των δραστηριοτήτων τους με το περιβάλλον.

Μετά τον Geddes, οι διαδοχικές φάσεις της μεθοδολογίας ενός σχεδιασμού ανάπτυξης κατά τη σύγχρονη αντίληψη, η οποία επηρεάστηκε καταλυτικά από τις αναπτυσσόμενες τότε και τις διαφαινόμενες για το άμεσο μέλλον νέες δυνατότητες των υπολογιστών και της κυβερνητικής, αλλά και της ανάγκης συστημικής προσέγγισης των αντικειμενικά πολύπλοκων προβλημάτων της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος και τεκμηριώθηκε με επάρκεια από τον Sir Peter Hall, (πολυγραφότατο και μεγάλο επιστημονικού κύρους Καθηγητή τότε Γεωγραφίας στο

Πανεπιστήμιο του Reading και τα τελευταία χρόνια Σχεδιασμού στο Bartlett School Αρχιτεκτονικής και Σχεδιασμού), θα μπορούσαν να συνοψισθούν με την παρακάτω σειρά:

- Σκοπός και αντικειμενικοί στόχοι του σχεδιασμού ανάπτυξης,
- Συνεχής πληροφόρηση για τα μεγέθη, την ποιότητα και την κατάσταση των στοιχείων τα οποία συγκροτούν τη φυσική και την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα μιας περιοχής/περιφέρειας,
- Εκτίμηση με βάση τις υφιστάμενες τάσεις και μορφοποίηση των σεναρίων δυνατών εναλλακτικών μελλοντικών καταστάσεων,
- Αξιολόγηση/Προαποτίμηση των συνεπειών και επιπτώσεων της εφαρμογής του κάθε σεναρίου,
- Επιλογή του βέλτιστου σεναρίου,
- Εφαρμογή του βέλτιστου σεναρίου, συνεχής παρακολούθηση, ανάδραση (Hall 1974).

Στο πλαίσιο τέλος της εκπαιδευτικής και ερευνητικής διαδικασίας, αλληλεπίδρασης και συνεργασίας του Εργαστηρίου Τηλεπισκόπησης του Ε.Μ.Π. με το Κέντρο Ερευνών και Μελετών Διεπιστημονικής Προσέγγισης της Ανάπτυξης (Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α.)¹ από το 1987, με το Διεπιστημονικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) του Ε.Μ.Πολυτεχνείου "Περιβάλλον και Ανάπτυξη" από το 1994 και το Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π.² για την Προστασία και Ανάπτυξη του Ορεινού Περιβάλλοντος και των Τοπικών Ευρωπαϊκών Πολιτισμών από το 1993, αξιοποιώντας και την εμπειρία από την αναμόρφωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος "Περιφερειακής Ανάπτυξης" του Παντείου Πανεπιστημίου από το 1983, με πρωτοβουλία του αείμνηστου συναδέλφου και συντρόφου Σάκη Καράγιωργα, αναπτύχθηκαν και τεκμηριώθηκαν σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο η φιλοσοφία, η έννοια και το περιεχόμενο της Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης (Ρόκος 2003), ως δυνάμει "δρόμου" για ένα ειρηνικό και καλύτερο κόσμο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, υπερεθνικό και πλανητικό επίπεδο.

Η αντίληψη, η φιλοσοφία, η μεθοδολογία και οι φάσεις των σχεδιασμών ανάπτυξης, επηρεάστηκαν αποφασιστικά από την χρεωκοπία των μέχρι τότε "μονοδιάστατων", "μερικών" και "ειδικών" προσεγγίσεων της Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντος, τόσο από τους αμείλικτους θιασώτες της αντί πάσης θυσίας "Ανάπτυξης", με απόλυτη αγνόηση των πολυδιάστατων και βαρύτατων συνεπειών και επιπτώσεων των δράσεων της στον άνθρωπο και το φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, όσο και από τους νοσταλγικούς φυσιολάτρες οι οποίοι στο όνομα

της "προστασίας της φύσης" μηδένιζαν τις πραγματικές ανάγκες της ζωής και των παραγωγικών διαδικασιών ικανοποίησής τους.

Και οι δύο αντιμαχόμενες ομάδες, κατέχοντας τη μισή αλήθεια η κάθε μια, αγνοούσαν θελημένα ή αθέλητα τις πολυδιάστατες αντικειμενικές διαλεκτικές σχέσεις της φύσης με την κοινωνία, οι οποίες επέβαλαν με διαφορετικό, κριτικό, διεπιστημονικό (και όχι μονοεπιστημονικό ή πολυεπιστημονικό) και ολιστικό (και όχι "μερικό", "ειδικό", "αποσπασματικό" κι "ευκαιριακό") τρόπο, την θεώρηση, την αντίληψη, την προσέγγιση, την μελέτη, την έρευνα και την αντιμετώπιση των θεμάτων και προβλημάτων της Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντος.

Η θεμελιακή αντίληψη της διεπιστημονικής και ολιστικής μεθοδολογίας της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης ενισχύθηκε αποφασιστικά από την ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης και τεχνικής της τηλεπισκόπησης, στην διαστημική της εποχή τη δεκαετία του 70, μετά την εκτόξευση και λειτουργία του πρώτου τηλεπισκοπικού δορυφόρου του προγράμματος Earth Resources Technology Satellite (ERTS) των Η.Π.Α. τον Ιούλιο του 1972 (που ονομάστηκε στη συνέχεια Landsat).

Οι τηλεπισκοπικοί δέκτες του Landsat και των στη συνέχεια αντίστοιχων πιο εξελιγμένων προγραμμάτων των Η.Π.Α. (IKONOS, Quickbird κ.λπ.) της Γαλλίας (SPOT), της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. (Cosmos, MIR κ.λπ.), της Ινδίας, της Κίνας, της Ευρώπης, της Ιαπωνίας, της Βραζιλίας κ.λπ. απεικονίζουν και/ή απεικονίζουν σε πολλές περιοχές του φάσματος της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας, με συστηματικό και επαναληπτικό τρόπο από πολικές ηλιοσύγχρονες τροχιές, την φυσική και την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα του κοινού μας σπιτιού του πλανήτη γη, (αλλά και τις πολυδιάστατες σχέσεις, αλληλεξαρτήσεις και αλληλεπιδράσεις τους και τις τάσεις μεταβολών τους δια μέσου του χρόνου). Οι διαχρονικές και διεποχικές τηλεπισκοπικές απεικονίσεις του φυσικού και κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, διαφορετικών κλιμάκων και ακριβειών, αποτελούν πολύτιμα αρχεία δυναμικών δεδομένων, από τα οποία, με κατάλληλες φωτοερμηνευτικές και τηλεπισκοπικές μεθόδους, αναλογικές και ψηφιακές, σε περιβάλλον Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (GIS), μπορούν να αντληθούν πολύτιμες πληροφορίες, μετρητικές και ποιοτικές για τα φυσικά και τα ανθρώπινα διαθέσιμα, για τις χρήσεις/καλύψεις γης καθώς και για τις αναπτυξιακές δυνατότητες, τα προβλήματα και τους περιορισμούς της κάθε περιοχής/περιφέρειας (Ρόκος 1988).

Οι διεθνείς διασκέψεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών οι οποίες οδήγησαν στο United Nations Development Programme (U.N.D.P.) το 1965, στο United Nations Environment

Programme (U.N.E.P.) το 1972, και μετά το 1972 και το 1982 στις Διασκέψεις Κορυφής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο το 1992 (Rio Declaration on Environment and Development, Agenda 21, και πρωτοβουλίες για την προστασία της βιοποικιλότητας και την μελέτη της κλιματικής αλλαγής) και για την Κοινωνική Ανάπτυξη στην Κοπεγχάγη το 1995, πέρασαν σταδιακά από τις μερικές, ειδικές και ανεξάρτητες προσεγγίσεις: του Περιβάλλοντος ως ενιαίας ενότητας, έρευνας, μελέτης και αντιμετώπισης και της Ανάπτυξης ως έτερης ενιαίας ενότητας έρευνας, μελέτης και αντιμετώπισης, στην αντικειμενικά ορθότερη ολιστική διεπιστημονική θεώρηση και προσέγγιση της αδιάσπαστης ενότητας του Περιβάλλοντος και της Ανάπτυξης. Και σ' αυτή την πορεία, οι διαστημικές κυρίως εξελίξεις και πρόοδοι της επιστήμης και τεχνικής της φωτοερμηνείας και της τηλεπισκόπησης έπαιξαν ένα ουσιαστικότατο ρόλο (Ρόκος 2003).

Η φιλοσοφία της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης ως θεμέλιο της φιλοσοφίας του Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη"

Ως αναπόδραστη συνέπεια:

- της "μερικότητας" της επιστημονικής, της ερευνητικής και της "πολιτικής" γενικότερα θεώρησης, προσέγγισης, ανάλυσης και αντιμετώπισης των εξαιρετικά πολύπλοκων, ιδιαίτερα σήμερα, θεμάτων και προβλημάτων τα οποία απασχολούν τις σύγχρονες κοινωνίες, αλλά και
- της εντεινόμενης τάσης για μεγαλύτερο κατακερματισμό της επιστημονικής και της τεχνολογικής γνώσης και για αυστηρότερη οριοθέτηση των σχετικών εξελίξεων, στο πλαίσιο όλο και περισσότερων αλλά και ταυτοχρόνως στενότερων εξειδικεύσεων των ήδη ειδικών επιστημόνων και τεχνικών,

τόσο η επιστημονική κοινότητα, όσο και τα ΜΜΕ, αλλά και η κοινή γνώμη συνήθιζαν αλλά και συνηθίζουν να χειρίζονται όλα τα θέματα τα οποία αφορούν στο "Περιβάλλον" και την "Ανάπτυξη" μερικά, αποσπασματικά, μονοδιάστατα και το κυριότερο, ανεξάρτητα από τις αντικειμενικά πολυδιάστατες διαλεκτικές σχέσεις, αλληλεξαρτήσεις και αλληλεπιδράσεις τους στο χώρο και το χρόνο.

Το "περιβάλλον", ως "μερικό όλον", σύμφωνα με την κυρίαρχη αντίληψη, εξειδικευόταν αλλά και συνεχίζει να εξειδικεύεται, εξετάζεται και τείνει να αντιμετωπίζεται πάντα "τομεακά" σε κύριες κατηγορίες και θεματικά πεδία, όπως φυσικό, οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό, πολιτισμικό, τεχνικό/τεχνολογικό, αλλά και ειδικότερα, (ενδεικτικά):

- σε οικογενειακό, εργασιακό, σχολικό, κ.λπ.,
- σε γήινο, θαλάσσιο και ατμοσφαιρικό,
- σε εναέριο και διαστημικό,
- σε κομματικό και κοινοβουλευτικό (κυβερνητικό και αντιπολιτευτικό) και σε εξωκοινοβουλευτικό και της κοινωνίας των πολιτών κ.λπ.,
- σε καθαρό/υγιές και ρυπασμένο/μολυσμένο/υποβαθμισμένο, κ.λπ.,

παραγνωρίζοντας τις αιτιώδεις συνάψεις και επιπτώσεις των σχετικών δράσεων και ενεργημάτων που "τελούνται" σ' αυτό, τόσο μεταξύ τους, όσο και στο πλαίσιο το οποίο καθορίζουν οι "μερικές" τρέχουσες αντιλήψεις, διαδικασίες, πολιτικές και τα αντίστοιχα προγράμματα "Ανάπτυξης".

Η "Ανάπτυξη", ως έτερο "μερικό όλον", σύμφωνα με τις κρατούσες αντιλήψεις, προσεγγιζόταν και προσεγγίζεται, ερευνάται, σχεδιάζεται, προγραμματίζεται, υλοποιείται και/ή γενικότερα αντιμετωπίζεται:

- είτε μονοδιάστατα, ως μόνο οικονομική, μόνο κοινωνική, μόνο πολιτική, μόνο πολιτισμική, μόνο τεχνική/τεχνολογική,
- ή ειδικά/κλαδικά/θεματικά, ως μεμονωμένα αγροτική/γεωργική/της υπαίθρου, βιομηχανική, εμπορική, τουριστική, ανθρώπινη, πνευματική, οργανική κ.λ.π.,

χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν οι συνέπειες των αλληλεπιδράσεων, των αλληλοεπηρεασμών και των επιπτώσεων των ενεργημάτων και δράσεών της, τόσο μεταξύ τους όσο και με το πολυδιάστατο "περιβάλλον" μέσα στο οποίο αυτή "τελείται".

Η ενότητα όμως της κάθε φορά συγκεκριμένης φυσικής και κοινωνικής πραγματικότητας σε μια χώρα/περιφέρεια η οποία συγκροτεί το συγκεκριμένο "ολικό" περιβάλλον της ως αδιάσπαστο ενιαίο "όλον", αποδίδει πιστά την κατάσταση και την ποιότητα της "Ανάπτυξής" της, αλλά και υφίσταται ταυτοχρόνως,

- τόσο συγκεκριμένες "μερικές" σαφείς και προβλέψιμες μεταβολές, αλλαγές και ευμενείς ή δυσμενείς επιπτώσεις από συγκεκριμένες "μερικές" και/ή ειδικά σχεδιασμένες αναπτυξιακές δραστηριότητες,
- όσο και πολλές άλλες, ασαφείς και απρόβλεπτες εκ πρώτης όψεως, οι οποίες συνηθέστατα προκαλούν σε άλλα πεδία, διαχρονικά αλλά ακόμη και σε πλανητικό επίπεδο, πολύ περισσότερα και πολύ μεγαλύτερα προβλήματα απ' αυτά, τα οποία, αυτές οι αναπτυξιακές δράσεις επρόκειτο να λύσουν στο συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Στα άλλα σχετικά κείμενα του υπογραφομένου από το 1994 (Ρόκος 2003), αλλά και σε διεθνές επίπεδο (Rist 1997, Rokos 1988, 1972, Sachs 1992 κ.λπ.) έχει τεκμηριωθεί, ότι η αδιάσπαστη ενότητα του "όλου" της συγκεκριμένης φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας μιας περιοχής/περιφέρειας με τις πολυδιάστατες διαλεκτικές σχέσεις, αλληλεξαρτήσεις και αλληλεπιδράσεις τους και τις τάσεις μεταβολής τους στο χώρο και το χρόνο, χαρακτηρίζει και καθορίζει την κατάσταση και την ποιότητα του πραγματικού οργανικού "όλου" της διαλεκτικής σχέσης της Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντός της και όχι μόνο του μηχανιστικού αθροίσματος των μερικών "όλων" τους.

Συνεπώς, κάθε αξιόπιστη αναπτυξιακή δράση και πολιτική γενικότερα για μια περιοχή/περιφέρεια θα πρέπει να στοχεύουν στην βελτίωση της κατάστασης και της ποιότητας του "όλου" της αδιάσπαστης ενότητας της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής της πραγματικότητας, αλλά και ταυτοχρόνως του ολικού της -έως και του πλανητικού της- περιβάλλοντος.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο, όταν η ίδια η κοινωνία, με τις κυρίαρχες επιλογές των κάθε φορά πολιτικών της εκφράσεων, την μέση κοινωνική συνείδηση που αυτές επηρεάζουν καταλυτικά (έως και διαμορφώνουν) με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά και τη συγκεκριμένη δυναμική της, μπορεί να δημιουργεί και να διασφαλίζει τις απαραίτητες "ολικές" σχετικές προϋποθέσεις:

- σχεδιάζοντας, συντονίζοντας και εκπονώντας συστηματικά, αξιόπιστα και αποτελεσματικά τις απαιτούμενες έρευνες και μελέτες
- και στη συνέχεια αποφασίζοντας, νομοθετώντας, προγραμματίζοντας και πραγματοποιώντας συνεργιστικά ενεργήματα και δράσεις που να τείνουν διηλεκκώς στην Ολοκληρωμένη της Ανάπτυξη, μιαν Ανάπτυξη δηλαδή που να αξίζει να βιωθεί σε όλες τις διαστάσεις της από τα υποκείμενά της, αλλά και η οποία να μη συνεπάγεται, σε άλλους τόπους και για οποιουσδήποτε άλλους, οποιασδήποτε φύσης δυσμενείς επιπτώσεις.

Η έννοια της "ολοκλήρωσης" στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη αναφέρεται στα υποκείμενά της, στους στόχους της, στο χώρο, τον χρόνο, τις αξίες, τις κατευθύνσεις, τη μεθοδολογία, τα μέσα και τις ποιότητες των ενεργημάτων της στη θεωρία και την πράξη, αποτελεί τον σκοπό και ορίζει το "ταξίδι" μιας κοινωνίας που θέλει να ζήσει σ' ένα καλύτερο κόσμο.

Υποκείμενα του ταξιδιού προς την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη, σύμφωνα με τις αρχές, τη φιλοσοφία και την ηθική της, είναι οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως εθνικής

προέλευσης, πολιτισμικών χαρακτηριστικών, χρώματος, φυλής, θρησκείας, κοσμοθεωριών που ασπάζονται και πολιτικών προτιμήσεων, οπουδήποτε και αν ζουν ειρηνικά και εργάζονται σήμερα, ή θα ζήσουν και θα εργάζονται στο κοινό μας μέλλον στον πλανήτη γη, που αποτελεί και θα αποτελεί όσο υπάρχει ζωή, το κοινό μας σπίτι.

Θα μπορούσαμε λοιπόν να ορίσουμε ως Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη την διαχρονική πορεία προς την ταυτόχρονα οικονομική, κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική και τεχνική/τεχνολογική ανάπτυξη, η οποία θα τελείται πάντα σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό στον άνθρωπο και το "ολικό" του περιβάλλον, φυσικό και πολιτισμικό, μέσα στο οποίο αυτός και οι συλλογικότητές του οφείλουν να εντάσσονται, να δρουν και να αλληλεπιδρούν ειρηνικά και δημιουργικά, ως αναπόσπαστα μέρη του και όχι ως κυρίαρχοι, ιδιοκτήτες και εκμεταλλευτές του.

Κι αυτή η ανάπτυξη ως σκοπός ταξιδιού του σύγχρονου ανθρώπου στην ιστορία, αυτονοήτως, δεν έχει αντικειμενικά καμιά σχέση με ότι σήμερα φέρεται ως "ανάπτυξη" σύμφωνα με τις σχετικές κυρίαρχες αξίες, επιλογές και πολιτικές της νεοφιλελεύθερης νέας τάξης και τα ζωτικά "στρατηγικά" συμφέροντα της παγκόσμιας στρατιωτικής και οικονομικής ηγεμονικής της δύναμης, των ΗΠΑ, στα οποία -όπως εκφράζονται κυρίως από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τη Διεθνή Τράπεζα- υποτάσσονται τελικά ακόμα και οι υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις και οι υπερεθνικοί τους σχηματισμοί.

Γιατί οι αξίες της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης και η αντικειμενικά ηθική φιλοσοφία της δίνουν με αρμονικό τρόπο το ίδιο βάρος διαχρονικά στην οικονομική, την κοινωνική, την πολιτική, την πολιτισμική και την τεχνική/τεχνολογική της συνιστώσα, σε πλανητικό επίπεδο και για κάθε ανθρώπινο ον, ώστε όλες οι συνειδητές και υπεύθυνες δράσεις και τα σχετικά ενεργήματά τους, σε κάθε επίπεδο, εξ ορισμού να σχεδιάζονται, να προγραμματίζονται και να ασκούνται χωρίς να αφήνουν θύματα τα τέσσερα πέμπτα των κατοίκων της γης αλλά και το πλανητικό, φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Η οπτική του Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη" για την φερόμενη ως "Βιώσιμη ή Αειφόρο Ανάπτυξη"

Τον Δεκέμβριο του 1983 ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. Javier Pérez de Cuéllar y de la Guerra λαμβάνοντας υπ' όψη τα πορίσματα σχετικών με τα συνεχώς διευρυνόμενα, οξυνόμενα και διογκούμενα θέματα και προβλήματα Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος επιτροπών του, αλλά

και την αυξανόμενη ανησυχία, ευαισθητοποίηση και συνειδητοποίηση των πολιτών του κόσμου, κάλεσε την Gro Harlem Brundtland, μια επίλεκτη και διεθνώς αναγνωρισμένη πολιτική προσωπικότητα, να συγκροτήσει και να προεδρεύσει σε μια Ειδική Ανεξάρτητη Επιτροπή για την αντιμετώπιση της κύριας πλέον πρόκλησης για τη διεθνή κοινότητα. Να πάρει δηλαδή την τεράστια ευθύνη να διατυπώσει με την Επιτροπή της μια «πλανητική ημερήσια διάταξη» για την αλλαγή της πορείας της ανθρωπότητας και του πλανήτη μας προς την καταστροφή.

Η Gro Harlem Brundtland, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, ηγέτης του Σοσιαλιστικού Κόμματος και Πρωθυπουργός της Νορβηγίας, με μακρά θητεία ως Υπουργός Περιβάλλοντος και υπεύθυνη και μαχητική πολίτις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, μετά από πολλούς ενδοιασμούς για το μέγεθος και τη σοβαρότητα μιας τέτοιας ευθύνης που θα έπρεπε να αναληφθεί και να ασκείται παράλληλα με τα έτσι κι αλλιώς βαριά πολιτικά της καθήκοντα, αποδέχθηκε την πρόταση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών και συγκρότησε την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη «World Commission on Environment and Development».

Με την ανάθεση του εξαιρετικά φιλόδοξου αυτού έργου, ο Ο.Η.Ε. ζητούσε από την Επιτροπή

- «να προτείνει μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές στρατηγικές για επίτευξη "διατηρήσιμης ανάπτυξης" (sustainable development) μέχρι το 2000 και μετά,
- να συστήσει τρόπους ανάπτυξης του γενικού ενδιαφέροντος για το περιβάλλον, οι οποίοι θα μπορούσαν να μεταφραστούν σε μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ αναπτυσσομένων χωρών και χωρών σε διάφορα στάδια οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και να οδηγήσουν στην επίτευξη κοινών και αμοιβαία υποστηρικτικών στόχων που θα λαμβάνουν υπ' όψη τους τις αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ λαών, φυσικών διαθεσίμων, Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης,
- να μελετήσουν τρόπους και μέσα, με τα οποία η διεθνής κοινότητα μπορεί να χειριστεί με πιο αποτελεσματικό τρόπο τις περιβαλλοντικές υποθέσεις και
- να βοηθήσει να προσδιορισθούν κοινές αντιλήψεις για τα μακροπρόθεσμα περιβαλλοντικά θέματα και για τις κατάλληλες προσπάθειες οι οποίες απαιτούνται για την επιτυχή αντιμετώπιση των προβλημάτων προστασίας και ενίσχυσης του περιβάλλοντος, μια μακροπρόθεσμη agenda για δράση για τις επόμενες δεκαετίες και φιλόδοξοι στόχοι για τη διεθνή κοινότητα»

Προηγήθηκαν, αλλά και απετέλεσαν θεμελιακές αναφορές της προσπάθειας της Gro Harlem Brundtland, σε επίπεδο πολιτικής δράσης και υπευθυνότητας, τα πορίσματα της Επιτροπής

Brandt σε θέματα Βορρά – Νότου «Πρόγραμμα για Επιβίωση και Κοινή Κρίση» και της Επιτροπής Palme για θέματα ασφάλειας και αποπλισμού «Κοινή Ασφάλεια».

Η απολύτως ανεξάρτητη World Commission on Environment and Development (W.C.E.D.) συγκροτήθηκε με απολύτως αξιόπιστη "ολική" αντιπροσωπευτικότητα, από είκοσι δύο διεθνείς έμπειρες πολιτικές και επιστημονικές προσωπικότητες του "αναπτυγμένου" και του αναπτυσσόμενου κόσμου και η Πρόεδρός της αναγνώρισε (W.C.E.D. 1987) την πολύτιμη και ουσιαστική συμβολή όλων των μελών της και ιδιαίτερα του Αντιπροέδρου της Mansour Khalid (Σουδάν) και του Γενικού Γραμματέα της Jim Mac Neill (Καναδάς).

Το πόρισμα της Επιτροπής ετοιμάστηκε με τη συμβολή χιλιάδων επιστημονικών, εκπαιδευτικών και ερευνητικών φορέων, (δημόσιων, κοινωνικών και ιδιωτικών), καθώς και προσώπων, κοινωνικών οργανώσεων και οργανισμών απ' όλο τον κόσμο, από τον πλούσιο βορρά και τον φτωχό νότο, από τις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, προοδευτικών και συντηρητικών, εθνικών, υπερεθνικών και διεθνών, οι οποίοι διεπιστημονικά και ολοκληρωμένα, "διαπολιτικά", "διαϊδεολογικά" και "διαβιωματικά", εξέτασαν τα σχετικά θέματα και παρουσιάστηκε στη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το 1987 ως ένα τρίτο και «υποχρεωτικό» πλέον κάλεσμα για πλανητική πολιτική δράση με τίτλο «Το κοινό μας μέλλον» (Our Common Future).

Το κείμενο της Επιτροπής εκδόθηκε το 1987 από το Oxford University Press, ανατυπώθηκε έξι φορές το 1987 και τρεις φορές το 1988. Το 1991 είχε γίνει η δέκατη τρίτη του ανατύπωση, αλλά παρά τις έξοχες, διεισδυτικές και τεκμηριωμένες αναλύσεις του, ο πολύς κόσμος και ιδιαίτερα οι πολιτικοί (κυρίως των κομμάτων εξουσίας, αλλά και όχι μόνον) της κεντρικής πολιτικής σκηνής σε όλο τον κόσμο, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τα οποία διαμορφώνουν και χειραγωγούν τη μέση κοινωνική συνείδηση, οι υπερεθνικοί οργανισμοί, οι περισσότεροι ευάλωτοι στις σχέσεις τους με την πολιτική εξουσία και τις επιχειρήσεις επιστήμονες, (αλλά και πολλοί καλόπιστα αφελείς), καθώς και οι κυβερνητικές δήθεν "μη κυβερνητικές" οργανώσεις, περιορίστηκαν να διαβάσουν μόνο, αλλά και να μυθοποιήσουν κατά το δοκούν, σύμφωνα με τα κάθε φορά συμφέροντά τους, τον εξαιρετικά αμφιλεγόμενο ορισμό της "Βιώσιμης" (Sustainable) ή "Αειφόρου" (όπως απολύτως αντιεπιστημονικά πλειοδότησε η κατεστημένη ελληνική επιστημονική κοινότητα) ότι λύση για τα δεινά του κόσμου είναι η "Βιώσιμη Ανάπτυξη". Μιας Ανάπτυξης δηλαδή, η οποία "ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να διακυβεύει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες".

Πυρήνα της, σύμφωνα με την Agenda 21 της Συνάντησης Κορυφής του ΟΗΕ στο Ρίο το 1992, την Στρατηγική της Λισσαβόνας το 2000, τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (Millennium Development Goals) δυστυχώς τελικά απετέλεσαν και μάλιστα αυστηρά και μόνο στο πεδίο της οικονομικής της διάστασης: η ανταγωνιστικότητα, στην ακραία της μορφή της απόλυτης ασυδοσίας των αγορών, η επιχειρηματικότητα, η οποία ενσταλλάσσεται στις ψυχές των νέων πολιτών στα σχολεία, από τις πιο ευαίσθητες ηλικίες, η καινοτομία, η οποία οδηγεί στη υποταγή της ελευθερίας της παιδείας και της έρευνας ως δημόσιου αγαθού στα συμφέροντα των επιχειρήσεων και οι ευέλικτες μορφές εργασίας, οι οποίες γέννησαν σε πλανητικό επίπεδο στην καλύτερη περίπτωση της γενιά των 700 ευρώ.

Απόλυτη και απόλυτα αξιόπιστη τεκμηρίωση για αυτό είναι οι ετήσιες εκθέσεις του Γραφείου Ανθρώπινης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, οι αυτοκριτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις "επιτεύξεις" της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, η αποτυχία επίτευξης των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας και η κατάρρευση των νεοφιλελεύθερου αναπτυξιακού μοντέλου της νέας τάξης με την "πλανητική οικονομική κρίση" του 2009, το οποίο εκλογίκευσαν στο εύηχο σωτήριο ιδεολόγημα της δήθεν "Βιώσιμης ή Αειφόρου Ανάπτυξης".

Αλλά ας δούμε από μια αξιόπιστη διεθνώς πηγή και συγκεκριμένα με βάση τα στοιχεία του Human Development Report Office (U.N.D.P. 1999) μια εικόνα ενδεικτική της "Ανάπτυξης" σε πλανητικό επίπεδο (πέντε χρόνια μετά την απογείωση της "Βιώσιμης Ανάπτυξης" στο Ρίο), αλλά και της φύσης και της ποιότητάς της (Δ. Ρόκος, "Θεμελιώδεις προϋποθέσεις για ένα σχέδιο Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης. Η περίπτωση μιας Ελληνικής Περιφέρειας. Από τη θεωρία στην πράξη", 2000). Συγκεκριμένα το 1997:

- (α) το πλουσιότερο 20% του πληθυσμού της γης, μοιραζόταν το 86% του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (Α.Ε.Π.), το μέσων εισοδημάτων 60% μοιραζόταν το 13%, ενώ το φτωχότερο 20% μοιραζόταν μόλις το 1% του παγκόσμιου Α.Ε.Π.,
- (β) το πλουσιότερο 20% μοιραζόταν το 82% των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, το μέσων εισοδημάτων 60% μοιραζόταν το 17% και το φτωχότερο 20% μόλις το 1%,
- (γ) το πλουσιότερο 20% μοιραζόταν το 68% των άμεσων ξένων επενδύσεων, το μέσων εισοδημάτων 60% το 31% και το φτωχότερο 20% μόλις το 1%,
- (δ) το πλουσιότερο 20% διέθετε το 93,3% των χρηστών του διαδικτύου, το μέσων εισοδημάτων 60% διέθετε το 6,5% και το φτωχότερο 20% διέθετε μόλις το 0,2%,

(ε) οι χώρες του Ο.Ε.С.Д. με το 19% του παγκόσμιου πληθυσμού της γης είχαν το 71% του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, το 58% των άμεσων ξένων επενδύσεων και το 91% του συνόλου των χρηστών του διαδικτύου.

Ακόμη, οι διακόσιοι πλουσιότεροι άνθρωποι του πλανήτη υπερδιπλασίασαν την καθαρή αξία των περιουσιών τους στα τέσσερα χρόνια ως το 1998 φθάνοντάς την σε περισσότερα από 1 τρις δολάρια, περισσότερα δηλαδή απ' όσα κατέχει το 41% του παγκόσμιου πληθυσμού, ενώ οι τρεις μεγαλύτεροι δισεκατομμυριούχοι είχαν ενεργητικό μεγαλύτερο από το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν όλων των ελάχιστα αναπτυγμένων χωρών και των 600 εκατομμυρίων κατοίκων τους.

Παρά την πρόοδο που επιτεύχθηκε τον εικοστό αιώνα και η οποία εκτιμάται από την Έκθεση για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη του 1999 του U.N.D.P. ως τεράστια, η φτώχεια και η κοινωνική ανισότητα εξακολουθούν να βρίσκονται παντού, τόσο στις «αναπτυσσόμενες» όσο και στις «αναπτυγμένες» χώρες. Συγκεκριμένα:

(α) στις «αναπτυσσόμενες» χώρες, με τρομακτικές και στο εσωτερικό τους ανισότητες σε περιφερειακό και πολιτικό επίπεδο αλλά και μεταξύ ανδρών και γυναικών,

- περισσότεροι από το ένα τέταρτο των 4.5 δις κατοίκων τους εξακολουθούν να μη έχουν πρόσβαση στη γνώση και στις ελάχιστες ατομικές και δημόσιες υπηρεσίες, το δε προσδόκιμο της ζωής τους δεν ξεπερνά τα 40 χρόνια,
- περίπου 1.3 δις του πληθυσμού τους δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό,
- περίπου 840 εκατομμύρια ανθρώπων υποσιτίζονται,
- ένα στα επτά παιδιά δεν αποκτά ούτε τη στοιχειώδη εκπαίδευση κλπ.

(β) στις βιομηχανικές ή αλλιώς «αναπτυγμένες» χώρες απ' την άλλη μεριά, και πάλι με σημαντικότερες εσωτερικές ταξικές και περιφερειακές ανισότητες, ένας στους οκτώ κατοίκους ακόμη και των πλουσιότερων χωρών του κόσμου επηρεάζεται από κάποια από τα στοιχεία της ανθρώπινης φτώχειας, όπως η μακροχρόνια ανεργία, ένα εισόδημα κάτω από το όριο φτώχειας, η μη δυνατότητα να διαβάζουν και να γράφουν, το μέγιστο δυνατό όριο ζωής τους να είναι τα 60 χρόνια.

Αλλά και το Μάιο του 2009 η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Commission on Sustainable Development) του ΟΗΕ αναγνωρίζει την αδυναμία των "σωτήριων" πολιτικών της δήθεν "Βιώσιμης ή Αειφόρου Ανάπτυξης" και ανασύρει από το παρελθόν μια νέα σωτήρια συνταγή: την "πράσινη επανάσταση", την οποία ήδη μηρυκάζουν και επαγγέλλονται όλα τα κόμματα εξουσίας σ' ολόκληρο τον κόσμο ως "πράσινη οικονομία" και "πράσινη ανάπτυξη", μέχρι να

υπάρξει, αν δεν προχωρήσουμε στη λογική της "Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης", η νομοτελειακά επερχόμενη επόμενη κρίση.

Οι στόχοι του Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη"

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, μια τέτοια "Ανάπτυξη", όπως η φερόμενη ως "Βιώσιμη" ή "Αειφόρος" και η οποία δυστυχώς ως "θέσφατον" εμφυλοχώρησε, ως μη όφειλε, παρά την οξύτατη σχετική κριτική και από δασκάλους του Δ.Π.Μ.Σ., τόσο στο Σύνταγμα της Ελλάδας όσο και στο Νόμο για τα ΑΕΙ με τον οποίο επιχειρήθηκε η ανατροπή του Νόμου Πλαισίου 1268/82 για τα ΑΕΙ, με τον τρόπο που τεχνηέντως διαχέεται, ως "αντίληψη", καταγιγιστικά προπαγανδίζεται και συστηματικά επιχειρείται να προσλαμβάνεται από τους λαούς του κόσμου στην παγκοσμιοποιημένη της μορφή, ως το μόνο σωτήριο όραμα, η μόνη ρεαλιστική δυνατότητα και η μόνη διέξοδος για ένα "ελεύθερο" και "δημοκρατικό" πλανητικό σύστημα διακυβέρνησης, αποτελεί σήμερα και θα αποτελεί στα χρόνια που έρχονται το μεγαλύτερο, το πιο ανήθικο και το πιο εγκληματικό ψέμα, αν οι πολίτες του κόσμου σε κάθε γωνιά της γης, ως υπεύθυνοι και συνειδητοί επιστήμονες, καλλιτέχνες, παιδαγωγοί, εργαζόμενοι και καταναλωτές, δεν αρθρώσουν και δεν στηρίξουν στη θεωρία και την πράξη μιαν αξιόπιστη και αποδεικτικά, σ' όλα τα επίπεδα, "καλύτερη" και πραγματοποιήσιμη εναλλακτική λύση.

Τη λύση αυτή, την οποία υπηρετεί και το Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Π. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», στην κατεύθυνση της επιδίωξης μιας Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης με τις αξίες, τα χαρακτηριστικά και τις ποιότητες που προαναφέρθηκαν, ως ένα κοινό όραμα για έναν ειρηνικό και καλύτερο κόσμο με τον ένα ή άλλο τρόπο, περισσότερο ή λιγότερο συστηματικά και πειστικά, με στενότερο ή ευρύτερο περιεχόμενο και με τοπική ως και πλανητική διάσταση, την προδιαγράφουν τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι ανεξάρτητοι επιστήμονες, στοχαστές και πανεπιστημιακοί, αλλά και ομάδες πολιτών και εργαζομένων, οι οποίοι συγκροτούν νέες συλλογικότητες και κινήματα απαλλαγμένα από τις θεμιτές ή αθέμιτες μονομέρειες αλλά και τους αποκλεισμούς των μέχρι σήμερα "σωτηριακών" δογμάτων.

Ο Wolfgang Sachs ως συγγραφέας μέρους αλλά και ως επιμελητής του ρηξικέλευθου συλλογικού τόμου "The Development Dictionary" (1992, 1999) που εξέδωσε ο εκδοτικός οίκος Zed Books Ltd., (πρωτοπόρος με τα βιβλία πλειάδος συνεργατών του στην διεπιστημονική και ολιστική κριτική του κυρίαρχου δυτικού υποδείγματος "Ανάπτυξης") και οι συνσυγγραφείς του θεμελιώνουν, μαζί με πολλούς άλλους, τους καινούργιους δρόμους στην ανοιχτή, αδογματιστη

και πολιτικά υπεύθυνη επιστημονική σκέψη στην έρευνα και μελέτη των διαλεκτικών σχέσεων της Ανάπτυξης με το Περιβάλλον.

Καινούργιους δρόμους, τους οποίους παίρνουν πολλές απ' τις νέες πολιτικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και οικολογικές συλλογικότητες.

Ο κίνδυνος που ελλοχεύει γι' αυτές τις συλλογικότητες και τα κινήματα είναι η αναγόρευση της μερικής "αλήθειας" τους στην οποία καταλήγουν, σε αδιαπραγμάτευτη αξία και η συνακόλουθη επιφύλαξη και καχυποψία τους προς κάθε άλλη συγγενική αλλά όχι πανομοιότυπη "αλήθεια", με μοιραία συνέπεια την πολυδιάσπαση των δυνάμεων που αντικειμενικά θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν το ισχυρό υποκείμενο μιας αξιόπιστης εναλλακτικής πορείας για το σύγχρονο κόσμο.

Στη δική μας προσπάθεια στο Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη" για την ολιστική προσέγγιση των διαλεκτικών σχέσεων της ανάπτυξης με το περιβάλλον, με τα επιστημονικά εφόδια των ειδικοτήτων των συνεργατών του, τη μεθοδολογία της διεπιστημονικότητας και την συνειδητή επιλογή μας για την ανάγκη ολοκληρωμένης θεώρησης, έρευνας, ανάλυσης, μελέτης και αντιμετώπισης των αντικειμενικά πολυδιάστατων, ιδιαίτερα σήμερα, θεμάτων και προβλημάτων Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, τα ένδεκα τελευταία χρόνια συνεισφέρουμε σε επίπεδο διδασκαλίας και έρευνας αλλά και θεωρίας και πράξης στη διαμόρφωση των απαραίτητων προϋποθέσεων για αξιόπιστες, τεκμηριωμένες, δημιουργικές και αποτελεσματικές συνθέσεις των σ' αυτά τα πεδία επιστημονικών, κοινωνικών, πολιτικών, πολιτισμικών και τεχνικών/τεχνολογικών ιδεών, απόψεων, και οπτικών. Ο ενδιαφερόμενος μελετητής μπορεί να βρει σχετικά ενδεικτικά "κείμενα για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη" στην ιστοσελίδα του Δ.Π.Μ.Σ. <http://www.survey.ntua.gr/main/studies/environ/envir-g.html>.

Στόχοι του Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη" εξακολουθούν ανάμεσα σε άλλους να είναι:

- η καλλιέργεια, ανάπτυξη, εμπέδωση και δημιουργική αξιοποίηση ενός κοινού κώδικα διαλεκτικής επικοινωνίας των διαφόρων επιστημονικών πειθαρχιών οι οποίες εμπλέκονται αντικειμενικά στα πολυδιάστατα θέματα "Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος",
- η καθόλου εύκολη διαμόρφωση των προϋποθέσεων για ισότιμο διάλογο όλων όσων ερευνούν, μελετούν, σχεδιάζουν, υλοποιούν σχετικές δράσεις, αλλά και υφίστανται τις μοιραίες επιπτώσεις τους,

- η γνώση, η αξιολόγηση και η δημιουργική αξιοποίηση με σεβασμό, της αυτόχθονης σοφίας και των παραδοσιακών υλικών, δεξιοτήτων και τεχνικών κάθε περιοχής/περιφέρειας, με τα οποία οι κάτοικοι κατάφερναν και καταφέρνουν να επιβιώνουν και να λύνουν με κοινωνική αλληλεγγύη και ίδια μέσα τα προβλήματά τους, κάτω από ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες σε δυσπρόσιτες, ορεινές και μειονεκτικές περιοχές,
- η εξάσκηση σε επίπεδο θεωρίας και πράξης στην διεπιστημονική και ολοκληρωμένη προσέγγιση, έρευνα, μελέτη, ανάλυση και αντιμετώπιση θεμάτων και προβλημάτων Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης των νομών και περιφερειών της χώρας μας, με ιδιαίτερη έμφαση στο ορεινό περιβάλλον,
- η κριτική προσέγγιση και αντίληψη της σημασίας της πολιτικής, του πολιτισμού, και συνεπώς και της παιδείας, της έρευνας και της τεχνολογίας ως πολύτιμων και ανεκτίμητων δημοσίων αγαθών και κοινωνικών δικαιωμάτων, στη διερεύνηση, μελέτη και αντιμετώπιση των θεμάτων και προβλημάτων Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης,
- η συνεχής κριτική αξιολόγηση, ο εμπλουτισμός και η βελτίωση της ολιστικής διεπιστημονικής μεθοδολογίας και των φάσεων και των διαδικασιών Αξιοβιώτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης μιας περιοχής/περιφέρειας, μιας ανάπτυξης δηλαδή η οποία υπερτιμά την πρόληψη από την καταστολή, ενσωματώνοντας την προστασία και δημιουργική ανάδειξη της φύσης και του πολιτισμού ως θεμελιωδών συστατικών σε κάθε ένα από τα παρακάτω βήματά της:
 - Διεπιστημονική και ολιστική τεκμηρίωση, διαβούλευση, συμφωνία και αποδοχή από τους φορείς των πρωτοβουλιών ανάπτυξης, της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης και των αρχών, των αξιών, των στόχων, των δράσεων και των ενεργημάτων της, ως βέλτιστης επιλογής.
 - Διεξαγωγή των απαραίτητων ερευνών και μελετών Ολοκληρωμένων Αποδόσεων της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας της περιοχής/περιφέρειας (αλλά και των πολυδιάστατων σχέσεων, αλληλεξαρτήσεων και αλληλεπιδράσεών τους) και συστηματική παρακολούθηση των τάσεων μεταβολών τους δια μέσου του χρόνου.
 - Ανάλυση των στοιχείων τα οποία συγκροτούν την δυναμική της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής της πραγματικότητας, (ιστορικών, στατιστικών, βιβλιογραφικών, κλιματολογικών, απαντήσεων ειδικών ερωτηματολογίων, μαρτυριών,

απόψεων και προτάσεων των κατοίκων και των φορέων της περιοχής, φωτοερμηνείας και ψηφιακών τηλεπισκοπικών επεξεργασιών, ειδικών ερευνών και μελετών κ.λπ.).

- Διατύπωση και τεκμηρίωση εναλλακτικών αναπτυξιακών σεναρίων Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της περιοχής/περιφέρειας.
- Διερεύνηση των προβλημάτων, των δυνατοτήτων υλοποίησης και των αντικειμενικών περιορισμών κάθε σεναρίου.
- Προεκτίμηση και αξιολόγηση του ισοζυγίου των θετικών και αρνητικών στοιχείων του κάθε σεναρίου και επιλογή του βέλτιστου για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της περιοχής/περιφέρειας.
- Εφαρμογή του βέλτιστου σεναρίου Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της περιοχής/περιφέρειας, συνεχής παρακολούθηση, συνεχείς έλεγχοι και ανάδραση.

Σημειώσεις

1. Το 1987, ορισμένοι – λίγοι αρχικά – πανεπιστημιακοί και ερευνητές, σε μερικά Πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής μελετώντας το πόρισμα της Διεθνούς Επιτροπής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης (W.C.E.D.), για τη "Βιώσιμη ή Αειφόρο Ανάπτυξη" και έχοντας συνεισφέρει από την ιδιαίτερη επιστημονική τους σκοπιά, με τεκμηριωμένες αναλύσεις τους στη διεπιστημονική προσέγγιση των προβλημάτων του Περιβάλλοντος και της Ανάπτυξης, διαπιστώνουν την σοβαρή πιθανότητα να αγνοηθούν οι έξοχες αναλύσεις της Επιτροπής και να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται "στο όνομα της", Πολιτικές Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης σε πλανητικό, υπερεθνικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, σύμφωνες με τις αρχές, τις αξίες και τα συμφέροντα των δυνάμεων που εναλλάσσονται στην εξουσία και μπορούν να διαβάζουν και να ερμηνεύουν κατά το δοκούν αμφίσημες και αμφιλεγόμενες διατυπώσεις "σημαινόντων", ριζικά διαφορετικών από τα πραγματικά "σημαινόμενα". Από το 1987 άρχισαν να δημοσιεύονται κριτικές απόψεις γι' αυτές τις πολιτικές.

Συγκεκριμένα στην Ελλάδα το 1987, με πρωτοβουλία μιας ομάδας πανεπιστημιακών από όλα τα ΑΕΙ της Αθήνας, οι οποίοι, από διαφορετικούς δρόμους και διαφορετικές επιστημονοτεχνικές και κοσμοθεωρητικές οπτικές, είχαν συνειδητοποιήσει την αδήριτη πλέον αναγκαιότητα ολοκληρωμένης και διεπιστημονικής προσέγγισης των πολυδιάστατων προβλημάτων της Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντος στη δυναμική ισορροπία της μαχητικής τους συνύπαρξης

συγκροτήθηκε το Κέντρο Ερευνών και Μελετών Διεπιστημονικής Προσέγγισης της Ανάπτυξης (Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α).

Στο Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α συνεργάστηκαν από την ίδρυσή του οι Λ. Βασενχόβεν, καθηγητής Ε.Μ.Π., Μ. Καρανδεινός, καθηγητής Γεωργικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ν. Κόνσολας, καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Κ. Κουτσόπουλος, καθηγητής Ε.Μ.Π., Γ. Κριμπάς, καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Κ. Λάσκαρις, ερευνητής Ε.Μ.Π., Θ. Λιανός, καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Κ. Παπαγεωργίου, καθηγητής Γεωργικού Πανεπιστημίου Αθηνών και Δ. Ρόκος, καθηγητής Ε.Μ.Π. Από τον Ιανουάριο του 1991 ως το 1994 συμμετείχαν επίσης στο Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α ο Π. Καρύδης, καθηγητής Ε.Μ.Π. και ο Η. Κουρλιούρος, ερευνητής Ε.Μ.Π. στις θέσεις των καθηγητών Θ. Λιανού που δεν συμμετείχε πλέον και Ν. Κονσόλα που έγινε επίτιμο μέλος.

Το Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α λειτούργησε άτυπα ως τον Ιανουάριο του 1991 (που πήρε τη μορφή μη κερδοσκοπικού – κυριολεκτικά – φορέα) ως άτυπη διεπιστημονική ομάδα των ιδρυτικών μελών του.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του πραγματοποίησε δύο Διεπιστημονικά/Διαπανεπιστημιακά Συνέδρια και ένα Διεπιστημονικό Σεμινάριο στα οποία τα θέματα και τα προβλήματα Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης εξετάστηκαν και συζητήθηκαν με βάση την αναγκαία ολιστική και διεπιστημονική προσέγγισή τους, στην κατεύθυνση επιδίωξης μιας πραγματικά ριζικής αλλαγής του επικρατούντος κυρίαρχου, αλλά και άνισου και άδικου και καταστροφικού για το περιβάλλον υπερκαταναλωτικού αναπτυξιακού μοντέλου.

Συγκεκριμένα, το Κέντρο Ερευνών και Μελετών Διεπιστημονικής Προσέγγισης της Ανάπτυξης με τη συμπαράσταση του Ε.Μ.Πολυτεχνείου οργάνωσε το πρώτο Διεπιστημονικό Συνέδριο για τη «Διεπιστημονική Προσέγγιση της Ανάπτυξης» το οποίο και πραγματοποιήθηκε στις 11, 12 και 13 Μαΐου 1988 στο Ε.Μ.Π. Τα πρακτικά του, με επιμέλεια του καθηγητή Λ. Βασενχόβεν, δημοσιεύθηκαν και κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Παπαζήση.

Το 1989, το Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α σε συνεργασία με τον Τομέα Γεωγραφίας και Περιφερειακού Σχεδιασμού του Ε.Μ.Π. πραγματοποίησε το διεπιστημονικό σεμινάριο με θέμα «Ανάπτυξη και Σχεδιασμός» και το διδακτικό και ερευνητικό του υλικό, με επιμέλεια του καθηγητή Κ. Κουτσόπουλου, δημοσιεύθηκε και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαζήση.

Τον Νοέμβριο του 1992 (26-28) το Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α σε συνεργασία με τα Εργαστήρια Τηλεπισκόπησης και Γεωγραφίας του Ε.Μ.Π. πραγματοποίησαν το δεύτερο Διαπανεπιστημιακό,

Διεπιστημονικό Συνέδριο με θέμα «Επιστήμες και Περιβάλλον στα τέλη του αιώνα. Προβλήματα και Προοπτικές». Τα πρακτικά του με επιμέλεια του καθηγητή Δ. Ρόκου δημοσιεύθηκαν και κυκλοφορούν από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις. Στον τόμο αυτό στον οποίο περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις του Συνεδρίου που εγκρίθηκαν από την επιστημονική επιτροπή του, δημοσιεύθηκαν και οι προσκεκλημένες συμβολές των συναδέλφων Αλεξάνδρας Δεληγιώργη, Κωνσταντίνου Τσουκαλά, Γιάννη Σαμαρά, Ερατοσθένη Καψωμένου, Λουδοβίκου Βασενχόβεν, Κωστή Κουτσόπουλου και του αείμνηστου Αριστομένη Προβελέγγιου, οι οποίοι παρακλήθηκαν να καλύψουν από τις ειδικότερες επιστημονικές τους οπτικές την ανάγκη ολοκληρωμένης διεπιστημονικής προσέγγισης των θεμάτων του Συνεδρίου.

Χαρακτηριστικά, στο προλογικό σημείωμα των Πρακτικών του 2^{ου} Διεπιστημονικού/ Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου του Κέντρου Ερευνών και Μελετών Διεπιστημονικής Προσέγγισης της Ανάπτυξης με τίτλο "Επιστήμες και Περιβάλλον στα τέλη του Αιώνα. Προβλήματα και Προοπτικές" (Ρόκος 1994), ο υπογραφόμενος σημείωνε:

«Στα τέλη του αιώνα που διανύουμε, όλο και περισσότεροι επιστήμονες, πολλές φορές με αργόσυρτες, ατελείς και επώδυνες προσωπικές και/ή συλλογικές διαδικασίες αντιλαμβανόμαστε την οριακή κρισιμότητα των πολυδιάστατων περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το κοινό μας σπίτι, ο πλανήτης γη σήμερα και συνειδητοποιούμε αργά αλλά σταθερά και τις δικές μας ευθύνες.

Γιατί πέρα από τις τεράστιες ευθύνες των κυβερνήσεων, των πολιτικοϊδεολογικών και κοινωνικών συστημάτων και των συναφών μοντέλων παραγωγής, ανάπτυξης και κατανάλωσης, (τα οποία βασίσθηκαν στον άκριτο μετασχηματισμό και την «καθυπόταξη» της φύσης, στον ανηλεή ανταγωνισμό και τη μεγιστοποίηση της απόδοσης και του κέρδους), *υπάρχουν σαφώς και συγκεκριμένες μεγάλες δικές μας ευθύνες, ως παθητικών, ανενεργών ή λιγότερο ενεργών πολιτών και στελεχών της έρευνας, της ανάπτυξης και της παραγωγής, που ανέχονται, ακολουθούν και στηρίζουν επιλογές, στάσεις και συμπεριφορές με προφανείς δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό και πολιτισμικό μας περιβάλλον.*

Το Κέντρο Ερευνών και Μελετών Διεπιστημονικής Προσέγγισης της Ανάπτυξης θέλοντας να συμβάλει ουσιαστικά στη δημιουργία των προϋποθέσεων για έναν συστηματικό διεπιστημονικό διάλογο πάνω στις πολυδιάστατες σχέσεις της Ανάπτυξης με το Περιβάλλον διοργάνωσε μια σειρά από επιστημονικά συνέδρια και σεμινάρια μέσα από τα οποία προβλήθηκαν και τεκμηριώθηκαν πειστικά ιδέες και προτάσεις :

- Για την ανάγκη διατήρησης και προστασίας του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος των λαών της γης.
- Για τη διάσωση των τροπικών δασών και την παρεμπόδιση της διάβρωσης, της ερημοποίησης και της υποβάθμισης των εδαφών.
- Για τη ριζική αλλαγή των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης : ώστε να μικρύνει το χάσμα Βορρά – Νότου και η συνεχιζόμενη μεταφορά πόρων από τον φτωχό Νότο στον πλούσιο Βορρά, να μειωθεί η διαφορική υπερκατανάλωση ενέργειας, να σταματήσει ολοσχερώς η αναίτια πλέον κούρσα των εξοπλισμών, να μειωθούν οι δραματικά αυξανόμενες ανισότητες στον πρώτο κόσμο και να ελαχιστοποιηθούν οι εκπομπές των οξειδίων κυρίως του άνθρακα στην ατμόσφαιρα, η χρήση χλωροφθορανθράκων και η παραγωγή τοξικών αποβλήτων.
- Για τον ριζικό επαναπροσανατολισμό της παιδείας και της έρευνας, ώστε οι νέοι πολίτες του κόσμου, μέσα και έξω από τα πανεπιστήμια, αλλά και στους χώρους παραγωγής και δημιουργίας να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται, να συνειδητοποιούν και να συνεκτιμούν με ολοκληρωμένο τρόπο την ευθύνη τους ως επιστημόνων και εργαζομένων, μια που οι επαγγελματικές τους δραστηριότητες και επιλογές, αλλά και ο τρόπος ζωής τους μπορεί να στηρίζουν "δυνάμει", ολέθριες για τον πλανήτη μας και την ανθρωπότητα πολιτικές, στάσεις και συμπεριφορές.

Και αυτά, ήδη, σε συνθήκες πανθομολογούμενων διαπιστώσεων φαινομένων:

- Εκφυλισμού της δημοκρατίας,
- Διαφορικής και υποκριτικής ευαισθησίας της "νέας τάξης" απέναντι στα δικαιώματα των λαών της γης και
- Προδιαγραφόμενης στα στρατηγικά κέντρα της "νέας τάξης" και ελεγχόμενης δημιουργίας και συντήρησης εστιών τοπικών και περιφερειακών συρράξεων, που με την σειρά τους «νομιμοποιούν» τις παρεμβάσεις και επεμβάσεις της.»

Με την ίδρυση από το 1994 και λειτουργία από το 1996 του Διεπιστημονικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) του Ε.Μ.Πολυτεχνείου «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», που συγκροτήθηκε με την συνεργασία επτά τμημάτων του Ε.Μ.Π. και στη βάση των αρχών, των αξιών, των στόχων και των επεξεργασιών του Κ.Ε.Μ.ΔΙ.Π.Α, οι εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες των πολυτεχνειακών μελών του ασκούνται στο πλαίσιο του Δ.Π.Μ.Σ.

2. Το Διεπιστημονικό Ερευνητικό Κέντρο του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (Ε.Μ.Π.) με τίτλο **Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών**, ιδρύθηκε το 1993 από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, με απόφαση της Συγκλήτου μετά από εισήγηση του τότε Πρύτανη Καθηγητή Ν. Μαρκάτου και συγκροτήθηκε, μετά από εισήγηση του Πρύτανη Καθηγητή Θ. Ξανθόπουλου, με την απόφαση της 22ας Συνεδρίασης της Συγκλήτου του Ε.Μ.Π. της 23^{ης}.12.1998 για τη: «**Συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες του Μετσόβιου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών**» και την τροποποίησή της με την απόφαση της 09ης/2007 συνεδρίασης της Συγκλήτου της 21ης.9.2007, μετά από εισήγηση του Πρύτανη Καθηγητή Ε.Μ.Π. Κ. Μουτζούρη.

Σκοπός του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. σύμφωνα με τις αποφάσεις της Συγκλήτου για τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητές του, είναι η ανάπτυξη στενής συνεργασίας με τους τοπικούς φορείς παιδείας, έρευνας και πολιτιστικής ανάπτυξης της Ηπείρου και ειδικότερα με το Δήμο Μετσόβου, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, τον Εξωραϊστικό Σύλλογο Μετσόβου και το Ίδρυμα Εγνατία Ηπείρου, με απώτερο στόχο την πραγματοποίηση ουσιαστικής σύνδεσης του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου με την γενέτειρα των Ιδρυτών του, το Μέτσοβο, και την αποτελεσματική συμβολή του στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξή του.

Η αποστολή του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. συμπεριλαμβάνει, ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, τη διεξαγωγή ερευνών, μελετών και σεμιναρίων σχετικών με το ευρύτερο αντικείμενο του ΜΕ.Κ.Δ.Ε., τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου υπό την αιγίδα του Κέντρου με φορείς αναλόγων δραστηριοτήτων ή τη συμμετοχή του σε ήδη υπάρχοντα Δίκτυα με απώτερο σκοπό την αξιοποίησή του από τους πανεπιστημιακούς, πολιτιστικούς ερευνητικούς και παραγωγικούς φορείς, ώστε το Μέτσοβο να γίνει Ευρωπαϊκό Κέντρο αποκεντρωμένης διεπιστημονικής, εκπαιδευτικής, ερευνητικής, τεχνολογικής και πολιτιστικής δραστηριότητας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Για την επίτευξη του απώτερου σκοπού το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. ανέπτυξε και αναπτύσσει σειρά δραστηριοτήτων οι βασικότερες από τις οποίες είναι:

- Η ανάληψη και εκπόνηση ερευνών και μελετών διεπιστημονικού χαρακτήρα στα πεδία ανάπτυξης και προστασίας του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών, είτε αποκλειστικά από το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. ή σε συνεργασία με ερευνητικά

εργαστήρια του Ε.Μ.Π. και/ή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ή άλλων ελληνικών ή αλλοδαπών εκπαιδευτικών, ερευνητικών ή εν γένει επιστημονικών φορέων.

- Η ίδρυση της σχετικής με το αντικείμενο των δραστηριοτήτων του βιβλιοθήκης, η οποία στο μέλλον θα αποκτήσει τη δυνατότητα αυτόνομης έκδοσης των τεχνικών εκθέσεων των ερευνών καθώς επίσης και μελετών και εργασιών που πραγματοποιούνται στο ΜΕ.Κ.Δ.Ε.
- Η δημιουργία σεμιναριακού κέντρου διεπιστημονικής συνεργασίας και επικοινωνίας ευρωπαϊών πανεπιστημιακών και ερευνητών στα σχετικά πεδία δραστηριοποίησης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε.

Η βασική πηγή χρηματοδότησης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. είναι το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, ερευνητικά προγράμματα από την Ελλάδα και την Ευρώπη και Προγραμματικές Συμβάσεις με τη Νομαρχία Ιωαννίνων.

Το Ε.Μ.Π. και το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. καθιέρωσαν το θεσμό οργάνωσης και διεξαγωγής ανά τριετία Διεπιστημονικών/Διαπανεπιστημιακών Συνεδρίων συναφών με το σκοπό και την αποστολή του στο Μέτσοβο, πατρίδα των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του Ε.Μ.Π.

Στη σειρά αυτή πραγματοποιήθηκαν:

- το **1^ο Διεπιστημονικό/Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «**Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο για το Μέτσοβο. Επιστρέφοντας ένα μέρος του χρέους**», στο Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 5-7 Μαΐου 1995. Παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν 39 διεπιστημονικές ερευνητικές εργασίες και δημοσιεύτηκαν στα Πρακτικά του Συνεδρίου (744 σελίδες),
- το **2^ο Διεπιστημονικό/Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «**Τεχνολογία, Πολιτισμός και Αποκέντρωση**», στο Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 3-6 Ιουνίου 1998. Παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν 50 διεπιστημονικές ερευνητικές εργασίες και δημοσιεύτηκαν στα Πρακτικά του Συνεδρίου (760 σελίδες),
- το **3^ο Διεπιστημονικό/Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «**Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη**», Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 7-10 Ιουνίου 2001. Παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν 55 διεπιστημονικές ερευνητικές εργασίες και δημοσιεύτηκαν στα Πρακτικά του Συνεδρίου (1004 σελίδες)
- το **4^ο Διεπιστημονικό/Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «**Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου**», Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 23-

26 Σεπτεμβρίου 2004. Παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν 63 διεπιστημονικές ερευνητικές εργασίες οι οποίες και δημοσιεύτηκαν στα Πρακτικά του Συνεδρίου (Τόμος Ι - 507 σελίδες, Τόμος ΙΙ – 797 σελίδες)

- το 5^ο **Διεπιστημονικό/Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «**Παιδεία, Έρευνα, Τεχνολογία. Από το Χτες στο Αύριο**», Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου και ΜΕ.Κ.Δ.Ε του Ε.Μ.Π., 27-30 Σεπτεμβρίου 2007. Παρουσιάστηκαν, συζητήθηκαν, αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο και θα δημοσιευτούν στα Πρακτικά του 60 διεπιστημονικές ερευνητικές εργασίες.

Στο πλαίσιο συνεργασιών που αναπτύσσει το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με άλλους επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς με αντικείμενο τα σύγχρονα πολυδιάστατα προβλήματα Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης, πραγματοποιήθηκαν:

- το 7^ο **Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο «Προβλήματα Σοσιαλισμού»** με θέμα «**Το Πρόβλημα του Πολιτισμού στο Σύγχρονο Κόσμο**», Τομέας Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π., Δημοτική και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκησης Χανίων, Χανιά, 20-21 Αυγούστου 2003,
- το 6^ο **Πανελλήνιο Συνέδριο Περιβάλλοντος** με θέμα «**Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Περιβάλλον**», Ένωση Ελλήνων Φυσικών, Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π., Πολυτεχνική Σχολή του Α.Π.Θ., Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης, Π.Ε.Ε.Κ.Π.Ε. – Παράρτημα Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 9-12 Δεκεμβρίου 2004,

καθώς και πληθώρα διεπιστημονικών συνεδρίων, διημερίδων, ημερίδων και σεμιναρίων.

Στις εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 2008 η δεύτερη κατεύθυνση σπουδών του **Διεπιστημονικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) του Ε.Μ.Π. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη»** με αντικείμενο το **Περιβάλλον και την Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών**, με βάση την υπουργική απόφαση 84653/Β7 της 6ης Σεπτεμβρίου 2007 (ΦΕΚ 1889/τΒ/14.9.2007).

Αναφορές και άλλη σχετική βιβλιογραφία

Economic and Social Council, 2009. *In Face of Crises, States Must “Act Together” Now, or Risk Cycle of Poverty, Despair. Says Secretary-General at Sustainable Development*

- Commission's High-Level Segment*, Department of Public Information, ENV/DEV/1048, New York, 13 May 2009 (<http://www.un.org/News/Press/docs/2009/envdev1048.doc.htm>)
- Economic and Social Council, 2009. *Sustainable "Green Revolution" in Africa only Possible with Radical Change. In Thinking About Agriculture, Sustainable Development Commission Told*, Department of Public Information, ENV/DEV/1050, New York, 14 May 2009 (<http://www.un.org/News/Press/docs/2009/envdev1050.doc.htm>)
- Economic and Social Council, 2009. *Sustainable Development Commission Adopts Policy Options, "Shared Vision" Document. Stressing Urgent Need for Bold, Determined, Innovative Response to World Crises*, Department of Public Information, ENV/DEV/1052, New York, 15 May 2009 (<http://www.un.org/News/Press/docs/2009/envdev1052.doc.htm>)
- Economic and Social Council, 2009. *Sustainable Development Agreement Signals New Cooperation on Finding Solutions to Global Crises*, Department of Public Information, ENV/DEV/1054, New York, 19 May 2009 (<http://www.un.org/News/Press/docs/2009/envdev1054.doc.htm>)
- Esteva, G., 1999. *Development in W.Sachs (Ed.). The Development Dictionary*, Zed Books Ltd., London, 1992, 7th impr., 1999.
- Geddes, P., 1915. *Cities in evolution : an introduction to the town planning movement and to the study of civics*, Williams, London.
- Rist, G., 1997, *The History of Development*, Zed books, London and New York.
- Ρόκος, Δ., 2007. *Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου. Προβλήματα, Δυνατότητες, Περιορισμοί*, στα Πρακτικά του 4^{ου} Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. "Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου", (Επιμ. Δ. Ρόκος), σσ. 93-140, Αθήνα.
- Ρόκος, Δ., 2005α. *Περιβάλλον και Ανάπτυξη. Διαλεκτικές Σχέσεις και Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, (Εισαγωγή – Επιμέλεια), Εναλλακτικές Εκδόσεις, σ. 255, Αθήνα.
- Ρόκος, Δ., 2005β. *Πολιτικές Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος. Από τις Θεωρίες στην Πράξη*, Πρακτικά, 5^η Διεθνής Έκθεση και Συνέδριο για την Τεχνολογία Περιβάλλοντος, HELECO '05 και Στρογγυλό Τραπέζι «Περιβάλλον και Ανάπτυξη. Διαλεκτικές Σχέσεις και Αλληλεπιδράσεις», Αθήνα 3-5 Φεβρουαρίου 2005 και Τεχνικά Χρονικά Μάιος-Ιούνιος 2005.

- Ρόκος, Δ., 2004, *Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη*, στα Πρακτικά του Συνεδρίου "Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη", (επιμ. Δ. Ρόκος), Εναλλακτικές Εκδόσεις, σ. 1004, Αθήνα.
- Ρόκος, Δ., 2003. *Από τη «Βιώσιμη» ή «Αειφόρο» στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη*, Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, σ. 551, Αθήνα.
- Rokos, D., 1995α, *The contribution of remote sensing to the observation, monitoring and protection of the environment*, in "Environmental informatics. Methodology and applications of environmental information processing", (eds. N.M. Avouris and B. Page), pp. 183-204, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.
- Ρόκος, Δ., 1995β. *Συστήματα παρατήρησης και παρακολούθησης της γης*, Πρακτικά "Πρώτη Συνάντηση Εργασίας της Επιτροπής Διαστημικής Έρευνας και Τεχνολογίας", (επιμ. Δ. Ρόκος), σ. 546, ΓΓΕΤ και Ε.Ε. ΓΔ XII, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα.
- Ρόκος, Δ., 1994, *Επιστήμες και Περιβάλλον στα τέλη του αιώνα. Προβλήματα και Προοπτικές*, (Επιμέλεια), Εναλλακτικές Εκδόσεις, σελ. 393, Αθήνα, 1995γ.
- Ρόκος, Δ., 1993. *Η συμβολή της Τηλεπισκόπησης και των Ολοκληρωμένων Συστημάτων Πληροφοριών Γης στην Παρακολούθηση και Προστασία του Περιβάλλοντος*", Πρακτικά, "Συνέδριο για την Τεχνολογία του Περιβάλλοντος", Τόμος II, HELECO '93, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, Αθήνα, 1993.
- Rokos, D., 1988. *Cybernetics and remote sensing methodology. A dialectic interdisciplinary and integrated approach*, Archives XVI "International Congress of the International Society for Photogrammetry and Remote Sensing" Vol. 27, Part B7, Commission VII, pp.460-469, I.S.P.R.S., Kyoto.
- Ρόκος, Δ., 1986. *Ολοκληρωμένες Πληροφορίες Γης. Θεμέλιο για Ανάπτυξη*, (Επιμέλεια), Τόμοι 1 και 2, Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
- Ρόκος, Δ., 1980. *Φυσικά Διαθέσιμα και Ολοκληρωμένες Αποδόσεις*, Εκδ. Παρατηρητής, σελ. 304, Θεσσαλονίκη (και ανατύπωση, Ε.Μ.Π., Αθήνα 1988 και 1992).
- Ρόκος, Δ., 1980. *Κτηματολόγιο και Πολιτική Γης*, Εκδόσεις Μαυρομάτης, σελ. 276, Αθήνα (και Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 1986).
- Rokos, D., 1972, *The Contribution of "Integrated Information" in Confronting World and Societal Problems*, "XIIth International Congress", The International Society of Photogrammetry. Abstracts of Invited and Presented Papers. Ottawa, Canada.

- Sachs, W., 1992, *The Development Dictionary: A Guide to Knowledge as Power*, (editor), University Press, Johannesburg.
- United Nations Development Programme, 2004. *Cultural Liberty in Today's Diverse World*, Human Development Report 2004, Oxford University Press, Oxford.
- United Nations Development Programme, 2003. *Millennium Development Goals: A compact among nations to end human poverty*, Human Development Report 2003, Oxford University Press, Oxford.
- United Nations Development Programme, 2002. *Deepening Democracy in a Fragmented World*, Human Development Report 2002, Oxford University Press, Oxford.
- United Nations Development Programme, 2001. *Making New Technologies Work for Human Development*, Human Development Report 2001, Oxford University Press, Oxford.
- United Nations Development Programme, 2000. *Human Rights and Human Development*, Human Development Report 2000, Oxford University Press, Oxford.
- United Nations Development Programme, 1999. *Globalization with a human Face*, Human Development Report 1999, Oxford University Press, Oxford.
- United Nations, 1992. *Declaration on Environment and Development*, Conference of Environment and Development and Agenda 21, U.N.
- World Commission on Environment and Development, 1987. *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford.